

УДК: 343.163(497.6)

doi 10.7251/PR5217627B

Излагање са научног скупа

ODNOS TUŽIOCA I OSL POLICIJSKIH AGENCIJA U FAZI PROVOĐENJA ISTRAGE PREMA ZKP-U BIH

Dr Milorad Barašin*

Dr Aleksandar Faladžić**

Apstrakt: Važan segment krivičnopravnog reagovanja na sve vidove i oblike kriminaliteta svakako je odnos tužioca i ovlašćenih službenih lica (OSL) policijskih agencija u fazi otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela tj. zajednički rad i uspostavljanje što efikasnije saradnje. Kao zaštitnik javnog interesa javno tužilaštvo je vijekovima bilo i ostalo stub stabilnosti društva sa osnovnim zadatkom očuvanja javnog reda i mira, bezbjednosti i otkrivanja i procesuiranja osoba koje vrše zakonom zabranjene radnje, pred nadležnim sudovima. U realizaciji svoje misije javno tužilaštvo se oslanja na državne organe prinude, prije svega na policiju. Nesumnjivo je da saradnja policije i tužilaštva u najvećem stepenu do izražaja dolazi u fazi krivičnog postupka čiji je zadatak prikupljanje činjenica i dokaza kako bi one mogле biti prezentovane суду, tj. u istrazi. Upravo pitanje uloge tužioca i policije u prethodnom postupku jedno je od osnovnih tema reformi savremenih krivičnih postupaka.

Reformama krivičnih postupaka koje su sprovedene u državama kontinentalnog prava javni tužilac postao je „gospodar“ prethodnog postupka. Posebno je važno definisanje odnosa policije i tužilaštva u krivičnom zakonodavstvu BiH iz razloga njene strukture, broja tužilaštava i policijske organizacije, kao i nejedinstva krivičnog zakonodavstva, odnosno nepostojanja hijerarhijske subordinacije između institucija čiji je cilj primjena i postupanje prema krivičnom zakonodavstvu. Cilj nam je da izložimo probleme koji se u okviru ove djelatnosti javljaju kao i mogući način i modalitet njegovog prevažilaženja.

Ključne riječi: Zakon o krivičnom postupku, istraga, dokazivanje, krivično djelo, tužilac, OSL, policijske agencije, odnos, saradnja.

*Tužilac Tužilaštva BiH.

**Šef Odjela za istrage i podršku svjedocima, Tužilaštvo BiH.

Uvod

Važan segment krivičnopravnog reagovanja na sve vidove i oblike kriminaliteta svakako je odnos tužioca i ovlašćenih službenih lica (OSL) policajskih agencija u fazi otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela tj. zajednički rad i uspostavljanje što efikasnije saradnje. Svaka uredena društvena zajednica kao prioriteten zadatak mora imati razvoj ovih tijela krivičnopravne reakcije kao i stvaranje uslova za njihovu uspješnu saradnju. Nastojanja usmjerena u ovom pravcu u posljednje vrijeme su veoma vidljiva kako sa strane pravne nauke tako i na polju djelovanja samih predstavnika policije i tužilaštva. Potrebu za usavršavanjem međusobne saradnje ovih tijela svakako nameću i sve složeniji vidovi manifestovanja kriminalnih aktivnosti.

Zajednički rad i koordinacija aktivnosti policije i tužilaštva postali su ključno i gotovo jedino sredstvo u pružanju otpora kriminalnim aktivnostima. O ovoj činjenici govor i jedan prost uvid u krivičnoprocesne zakone u kojima se jasno može uočiti kolika je uloga ovih organa ponaosob kao i u međusobnoj saradnji. Jasno je vidljivo da niti tužilaštvo može bez policije niti policija može bez tužilaštva, odnosno da oni čine jedan jedinstven sistem djelovanja u suprotstavljanju kriminalitetu.

Kako bi se kvalitetno prikazala osnovna tema ovog rada, potrebno je analitički izvršiti prikaz procesnog položaja i struktura zadataka ova dva organa krivičnog gonjenja ponaosob i njihovu sinergiju, sa posebnim osvrtom na nadzor tužioca nad radom OSL policijskih agencija. Nesumnjivo je da saradnja policije i tužilaštva najviše do izražaja dolazi u fazi krivičnog postupka, čiji je primarni zadatak prikupljanje činjenica i dokaza kako bi one mogle biti prezentovane sudu, tj. u fazi istrage. Ovaj odnos u fazi istrage zavisi od nekoliko činilaca i faktora, a naročito od položaja i uloge suda i tužilaštva u istrazi, što se gotovo direktno odražava i na položaj policije u fazi istrage.

Posebno je važno definisanje odnosa policije i tužilaštva u krivičnom zakonodavstvu BiH zbog njene specifične organizacije tj. iz razloga njene strukture, broja tužilaštava i policijskih organizacija, kao i nejedinstva krivičnog zakonodavstva, odnosno nepostojanja hijerarhijske subordinacije između institucija čiji je cilj primjena i postupanje prema krivičnom zakonodavstvu. Krivičnoprocesnim zakonima u BiH (ZKP BiH, ZKP RS, ZKP FBiH i ZKP BD) od 2003. godine uvedena su nova zakonska rješenja i postavljeni novi pravni instituti u cilju (ili sa namjerom) potrebe za unapređenjem efikasnosti krivičnog postupka na jednoj strani i zaštite univerzalno priznatih prava i slo-

boda čovjeka na drugoj strani. U odnosu na raniji krivični postupak najznačajnije promjene su učinjene upravo u izmijenjenoj ulozi subjekata krivičnog postupka.

Nužnost saradnje tužioca i OSL u istrazi proizlazi iz koncepta samih odredaba krivičnoprocesnih zakona, kao i stvarne potrebe za ovom saradnjom, jer bez njihove saradnje nije moguće efikasno realizovati istragu. Kod razmatranja pitanja koordinacije aktivnosti policije i tužilaštava, potrebno je istaći osnovni princip da je policija samostalni organ sa sopstvenom funkcionalnom organizacijom koji pripada izvršnoj vlasti u odnosu na tužilaštvo koje kao samostalan organ pripada pravosudnoj vlasti sa samostalnom funkcionalnom organizacijom, slijedom čega se procesni odnosi ovlašćenih subjekata ovih organa zasnivaju na njihovim pravima i obavezama određenim u krivičnoprocesnom zakonu BiH. Statusna pitanja ovih organa definisana su odgovarajućim zakonima o tužilaštvinama na entitetskom i nivou zajedničkih institucija BiH, odnosno Zakonom o unutrašnjim poslovima na entitetskom nivou te Zakonom o Državnoj agenciji za istragu i zaštitu na nivou zajedničkih institucija BiH i sl.

Optužni model krivičnog postupka i načelo legaliteta kao osnov organizacije tužilačke funkcije

Od vremena kada je nastalo pa do danas, *javno tužilaštvo* predstavlja jednu od najvažnijih institucija od javnog interesa. Njegova uloga u društvu se mijenjala, poprimala različite forme i sadržinu ali su njegove bitne osobnosti sačuvane bez obzira na vrijeme ili prostor o kojem govorimo. Kao zaštitnik javnog interesa javno tužilaštvo je vijekovima bilo i ostalo stub stabilnosti društva sa osnovnim zadatkom očuvanja javnog reda i mira, bezbjednosti i otkrivanja i procesuiranja osoba koje vrše zakonom zabranjene radnje, pred nadležnim sudovima. U realizaciji svoje misije javno tužilaštvo se oslanja na državne organe prinude, prije svega na policiju. Javno tužilaštvo i policija, kao organ prinude u društvu, nosioci su takvih ovlašćenja čija primjena, bolje rečeno način primjene veoma često najbolje odslikava opšte stanje društva, naročito stepena njegove civilizovanosti i demokratičnosti.

Pojam modela krivičnog postupka u sistemu krivičnog zakonodavstva ima veliki značaj zbog činjenice da od njega, odnosno vrste modela koji se primjenjuje, zavisi veliki broj rješenja u pozitivnom krivičnom zakonodavstvu. Najveći značaj ogleda se u položaju procesnih subjekata u krivičnom

procesnom pravu i njihova uloga u pojedinim fazama krivičnog postupka. Akuzatorski ili optužni model krivičnog postupka predstavlja najstariji oblik krivičnog postupka čiji prvi začeci se javljaju još u orijentalnom pravu. Ovaj vid postupka svoj najsavršeniji izraz dobio je u Engleskoj i drugim državama angloameričke tradicije, odakle je u XIX vijeku preuzet od većine država kontinentalne Evrope, gdje je uz određene promjene postao sastavni dio novog, mješovitog krivičnog postupka. Akuzatorski tip krivičnog postupka oblikovan je kao spor između dvije ravnopravne stranke pred sudom. Ovaj tip krivičnog postupka povezuje se sa načelom *nemo iudex sine actore* (nema postupka bez tužioca), odnosno pravilom da spor pred sudom pokreće tužilac (Sijerčić Čolić, 2005:19).

Krivični postupak je spor koji vode dvije potpuno ravnopravne stranke pred sudom od kojeg se traži da, na kraju, presudi koja je u pravu. Tužilac koji je u čisto optužnom postupku, po pravilu oštećeni, iznosi spor pred sud, određujući predmet i obim raspravljanja. Postupka bez tužioca nikako ne može biti, ne samo prilikom pokretanja, već i u cijelom njegovom toku. Tužilac snosi teret dokazivanja. Ako tužilac ne dokaže osnovanost svoje tužbe, sud će okrivljenog oslobođiti optužbe (*actore non probante reus absolvitur*).

U različitim istorijskim periodima ulogu ovlašćenog tužioca obavljale su različite osobe. Transformacijama koje su se odvijale u akuzatorskom krivičnom postupku pojavljuje se poseban javni organ koji nastupa u ulozi tužioca.

Načelo legaliteta ustanavljava dužnost javnog tužioca da u slučajevima krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti preduzme krivično gonjenje tj. da ga započne i dalje održava u toku čim se za to ispune u zakonu predviđeni uslovi. Načelo legaliteta krivičnog procesnog prava treba dobro razlikovati od načela legaliteta ustavnog prava i istoimenog načela krivičnog materijalnog prava (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), koji imaju sasvim druga značenja (više: Grubač, 2008). Kao što prema načelu oficijelnosti pokretanje krivičnog postupka ne zavisi od volje oštećenog, tako prema načelu legaliteta krivičnog postupka, pokretanje krivičnog postupka ne zavisi od volje tužioca, tj. kad su ispunjeni uslovi predviđeni zakonom, pokretanje postupka nije za tužioca samo mogućnost nego i dužnost (Vasiljević & Grubač, 2008). Princip zakonitosti ili legaliteta je vrhunsko, rukovodno, neprikosnoveni ili jednostavno – najvažnije načelo krivičnog zakonodavstva sa aspekta zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda (Čejović, 2005:80). Prema pozitivnom procesnom zakonodavstvu u BiH, tužilac je dužan preuzeti krivično gonjenje ako su ispunjeni zakonski uslovi, osim ako zakonom nije drugačije propisano.

Dakle, u zakonu propisanim slučajevima, tužilac nije dužan preuzeti krivično gonjenje (iako postoje dokazi da je izvršeno krivično djelo za koje se goni *ex officio* i ne postoje okolnosti koje isključuju krivično gonjenje) jer ga zakon na to ovlašćuje (Sijerčić Čolić, 2005:21).

Postojanje osnova sumnje kao osnov aktivnosti tužioca u krivičnom postupku

Osnovnim propisima kojima se uređuje postupanje policijskih agencija u BiH, kao što su zakoni o unutrašnjim poslovima, Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu – SIPA, kao jedna od osnovnih funkcija ovih agencija propisana je obaveza otkrivanja i sprečavanja vršenja krivičnih djela. U nadležnosti policije su poslovi javnog reda i mira, lična i imovinska sigurnost građana, kriminalitet, zaštita javnog poretku, kontrola državne granice, kontrola kretanja i boravak stranaca, itd. Kriminalistička policija otkriva krivična djela i njihove izvršioce, vodi istrage protiv počinilaca određenih krivičnih djela pod rukovodstvom tužilaštva. Pri tom, kriminalistička policija se koristi naučnim i tehničkim metodama i postupcima radi otkrivanja krivičnih djela i dokazivanja krivice izvršioca. Kriminalistička policija operativno istražuje kriminalne djelatnosti koje su izvršene, ali i sprečava izvršenje budućih planiranih i neplaniranih krivičnih djela.

U evropskom kodeksu policijske etike iz 2001. godine u članu 1 navedeno je da je osnovna svrlja policije u demokratskom društvu vođenom vladavinom prava: održavanje javnog reda i mira, zaštita i poštovanje osnovnih ličnih prava i sloboda, posebno onih sadržanih u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, sprečavanje i borba protiv kriminala, otkrivanje kriminala i obezbjedenje pomoći i servisnih funkcija građanstvu (Evropski kodeks policijske etike).

Policija ima veoma značajan zadatak u prevenciji najtežih oblika kriminala, jer svojim radom može da utiče na smanjivanje i/ili sprečavanje organizovanog kriminala. Uloga policije i tužilaštva je da kroz vršenje svojih ustavnih i zakonskih ovlašćenja razotkriju izvršioce krivičnog djela organizovanog kriminala.

Zakonita uloga policije u krivičnom postupku važna je iz dva razloga, prvo jer se na taj način povećava efikasnost rada u domenu preventivnog i represivnog djelovanja na polju suzbijanja kriminaliteta, a drugo jer se na

taj način sprečava zloupotreba službenog položaja i ovlašćenja od strane pri-padnika policijskih struktura, te je stoga veoma značajno definisati sve oblike kontrole rada policijskih službenika, što je svakako i nadzor tužioca nad njihovim radom u fazi istrage.

Tužilac nema nikakvu funkciju u odnosu na postupanje policije i drugih agencija za sprovođenje zakona na otkrivanju krivičnih djela i suzbijanju kriminala do trenutka ustanavljanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo. Do tog nivoa sumnje, odnosno izvjesnosti da je počinjeno krivično djelo, ne postoji obaveza obavještavanja tužioca od strane policijskih organa. Tužilac preduzima potrebne mjere na otkrivanju krivičnog djela isključivo na osnovu postojanja osnova sumnje da je krivično djelo izvršeno, o čemu ga najčešće obavještava policija (VSTS – Pravna, institucionalna i organizaciona analiza saradnje policije i tužilaca u krivičnim istragama, 2007).

U tom smislu osnovana sumnja je viši stepen sumnje zasnovan na prikupljenim dokazima koji upućuju na zaključak da je izvršeno krivično djelo. Dakle, postoje različiti stepeni sumnje u krivičnom postupku. Prema kriminalističkom iskustvu, sumnja u krivičnom postupku označava mogućnost da je izvršeno krivično djelo. U pravilu se naprijed navedeni nivoi sumnje ne mogu precizno definisati. Međutim, njihovo iskustveno određivanje od značaja je za subjekte i organe koji učestvuju u krivičnom postupku. S obzirom na to da sumnja o postojanju krivičnog djela predstavlja polaznu tačku krivičnog postupka, postoji i različiti stepeni sumnje u krivičnom postupku. Polaznu tačku predstavljaju osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo. U literaturi se osnovi sumnje označavaju kao oblik vjerovatnosti, koji se zasniva na određenim okolnostima, koje opet ukazuju na određene mogućnosti, postojanja krivičnog djela i neke osobe kao mogućeg izvršioca. Teorija osnovanu sumnju određuje kao viši stepen sumnje, koji se bazira na prikupljenim podacima i dokazima. Često se za ovaj oblik sumnje koriste nazivi: „sasvim dovoljna sumnja“, „ozbiljna sumnja“, „razumna sumnja“. Sadržaji naprijed navedenog oblika sumnji grade se iskustvom čovjeka i njegovom praksom. U pogledu navedenih sumnji postojanje osnova sumnje ocjenjuje tužilac koji naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo i OSL koje preduzimaju potrebne mjere i radnje u slučaju saznanja o krivičnom djelu.

Odnos policije i tužilaštva u otkrivanju i dokazivanju krivičnih djela prema Zakonu o krivičnom postupku u BiH

Krivični postupak u BiH može se pokrenuti i provesti samo po zahtjevu nadležnog tužioca (princip akuzatornosti). Na taj način je nadležnost za provođenje istražnog postupka u cijelini data tužiocu, a on neka od tih ovlašćenja može prenijeti na OSL, koji postupaju pod njegovim rukovođenjem i nadzorom. Na taj način je tužilac od početka, od samog otkrivanja krivičnog djela, u situaciji da usmjerava istražni postupak i obezbijedi zakonitost pribavljanja dokaza, što mu opet omogućava efikasno podizanje optužnice i zastupanje na glavnem pretresu. Izmjenom uloge tužioca u odnosu na predreformski period krivičnog procesnog zakonodavstva u BiH, izmijenila su se i ovlašćenja OSL u istražnom postupku u pogledu validnosti dokaza koje pribave, naravno ako su pribavljeni na zakonit način, čime je značajno ojačan njihov položaj u istražnom postupku. Novi krivični postupak je sublimirao raniji pretkrivični postupak i prethodni krivični postupak u jednu jedinstvenu istragu, koju sprovodi, rukovodi i nadzire tužilac, kao izvorni nosilac istražnih ovlašćenja. S tim u vezi, ovakvo sublimiranje ranijeg pretkrivičnog i prethodnog krivičnog postupka omogućava tužiocu da od samog početka istrage obezbijedi zakonitost pribavljanja dokaza, odnosno njihovu formalnu ispravnost.

Opšta definicija ili pojam istrage prema krivičnoprocesnim zakonima u BiH, glase: „istraga obuhvata aktivnosti poduzete od strane tužioca ili OSL u skladu sa ovim zakonom, uključujući prikupljanje i čuvanje izjava i dokaza“ (ZKP BiH, član 20). Definisana je i uloga tužioca te njegova prava i obaveze u pogledu pokretanja i vođenja istrage „tužilac ima pravo i dužnost da, odmah po saznanju da postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično djelo, preduzme potrebne mjere u cilju njegovog otkrivanja i provođenja istrage, pronalaženja osumnjičenog, rukovođenja i nadzora nad istragom, kao i radi upravljanja aktivnostima OSL vezanim za pronalaženje osumnjičenog i prikupljanje izjava i dokaza“... te da „tužilac ima pravo da provede istragu u skladu sa ovim zakonom“ (ZKP BiH, član 35). Tužilac će uvijek donijeti odluku – naredbu o pokretanju istrage kad postoje osnovi sumnje da je krivično djelo učinjeno. Postojanje osnova sumnje bazni je preduslov za sprovođenje istrage. Donošenje naredbe o provođenju istrage ima izuzetno veliku važnost. Ova naredba sa jedne strane predstavlja odluku tužioca o postojanju osnova sumnje, dok sa druge strane predstavlja svojevrsno planiranje istrage u njenoj početnoj fazi, te razradu istražne strategije i taktike koja će obezbijediti efikasno krivično gonjenje. O provođenju istrage donosi se naredba, koja sadr-

ži: podatke o učiniocu krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizlaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog dje- la, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovođenje istrage i postoje- će dokaze. U naredbi, tužilač će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti. Iz sadržaja naredbe o provođenju istrage jasno je vidljivo da je naredba o provođenju istrage usmjerena ka uspješnom i ef- kasnom vođenju istrage, pri čemu faktički sadrži dva dijela.

Prvi dio sadržaja naredbe o provođenju istrage odnosi se na osnov i predmet istrage i to izražen kao: "podatke o učiniocu krivičnog djela (ukoliko su poznati), opis djela iz kojeg proizlaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za provođenje istrage i postojeće dokaze..." dok je drugi dio sadržaja usmjerjen na planiranje i rukovođenje istragom izražen kao: „...u naredbi tužilac će na- vesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti.“

Prema tome, sadržaj naredbe o provođenju istrage ukazuje da tom na- redbom tužilac istovremeno odlučuje o postojanju osnova za istragu, odluču- je o predmetu istrage, te odlučuje o načinu vođenja istrage (istražna strategija i taktika).

Prema važećim procesnim zakonima, propisano je da tužilac sam ocje- njuje da li je stanje stvari u istrazi dovoljno razjašnjeno da se može podići op- tužnica. To podrazumijeva razjašnjenje o kom se krivičnom djelu radi, ko je osumnjičeni za izvršenje krivičnog djela, te sa kojim dokazima se raspolaže. Ako zaključi da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno, tužilac će podignuti op- tužnicu, naravno, ako za to postoji dovoljno dokaza.

Ukoliko utvrdi, nakon donošenja naredbe o provođenju istrage, da su provedene sve radnje dokazivanja, a da nema dovoljno dokaza da je osum- njičeni počinio krivično djelo, donijet će naredbu o obustavi istrage. Ukoliko nije donijeta naredba o provođenju istrage, a provedene su sve potrebne i mo- guće radnje dokazivanja, nakon podnošenja izvještaja od strane OSL donijeće naredbu o neprovodjenju istrage. Nadalje, što je bitno napomenuti, optužnica se ne može podići ako osumnjičeni nije bio ispitan u postupku istrage.

Planiranje istrage važan je segment istražnog postupka od kojeg zavisi efikasnost istrage, i predstavlja neophodan korak za efikasno i uspješno pro- vođenje istrage u skladu sa naredbom o sprovođenju istrage. Planiranje istra- ge moglo bi podrazumijevati postojanje nekoliko faza, koje bi mogle biti de- finisane npr. na sljedeći način:

- konstatovanje već poznatih činjenica i okolnosti, te poznatih neposrednih ili posrednih dokaza vezanih za eventualno krivično djelo i učinioca;
- postavljanje hipoteza – uspostavljanje teorije slučaja;
- procjena potrebe za primjenom eventualnih mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka (lišavanje slobode, određivanje pritvora i dr.),
- analiza i procjena činjenica i okolnosti koje je potrebno utvrditi u toku istrage;
- procjena i utvrđivanje radnji dokazivanja, tj. istražnih radnji kojima će se utvrđivati pojedine činjenice i okolnosti važne za krivično gonjenje;
- utvrđivanje radnji dokazivanja tj. istražnih radnji koje treba preduzeti, te da li je za neku od radnji potrebno tražiti sudsko odobrenje;
- određivanje konkretnih nosilaca pojedinih planiranih istražnih radnji;
- utvrđivanje redoslijeda izvođenja istražnih radnji;
- planiranje i postavljanje vremenskog okvira – rokova za svaku radnju dokazivanja – istražnu radnju pojedinačno i za sve istražne radnje zajedno;
- određivanje perioda i načina komunikacije subjekata koji učestvuju u istrazi.

Planiranje istrage potrebno je provesti u saradnji sa OSL koja su planirana kao nosioci istražnih radnji, te nakon obavljanja svake istražne radnje, tužilac kao svojevrsni koordinator i menadžer istrage od strane OSL mora biti obaviješten o njihovom provođenju i rezultatu, radi koordinacije, eventualnog dodatnog planiranja ili izmjena postojećeg plana u pojedinim ili svim njegovim segmentima. Pojedine složene istrage naročito krivičnih djela iz oblasti korupcije i privrednog kriminala, organizovanog kriminala, u pravilu treba da uključuju više subjekata OSL (policije, inspektora poreske uprave, budžetskih inspekcija te drugih eksperata iz pojedinih oblasti – vještaka itd.), jer samo na ovakav način istraga će ići u dobrom smjeru, te će se omogućiti pravovremeno fokusiranje na ključne elemente istrage. Pri tome je potrebno već tokom planiranja iskoristiti stručna znanja navedenih lica kako bi se sačinio plan istrage koji je fokusiran na ključne činjenice koje treba istražiti.

У том цилju је поželjno већ у самом planiranju izvršiti „подјелу рада“ и redoslijed izvođenja pojedinih istražnih radnji, kako bi svaka naredna istražna radnja као подлогу имала већ добијени rezultat prethodno provedenom istražnom radnjom. Izuzetno је важно odrediti vremensku dinamiku провођења истраге, начин комуникације subjekata који учествују у истрази како би сvi subjekti истраге правовремено располагали сазнанијима до којих се дошло у истрази, те како би им та сазнанја послужила ради успјешнијег ostvarivanja njihovih zadataka.

У току вођења истраге neophodno je izvršiti analizu i procjenu rizika od uništavanja, sakrivanja dokaza ili ometanja истраге на други начин, jer se u pojedinim istragama po pravilu radi o svojevrsnom konspirativnom i po istragu destruktivnom ponašanju izvršilaca i eventualnih saučesnika krivičnih djela, koja se čine u tajnosti, zbog чега je, koliko je то god moguće, потребно izbjegavanje prernog preduzimanja istražnih radnji i mjera koje zahtijevaju sudsko odobrenje (izuzev u slučaju kada postoji ozbiljan rizik да će ne-preduzimanje tih mjera dovesti do uništavanja ili sakrivanja dokaza). Stoga se u fazi planiranja prilikom utvrđivanja redoslijeda preduzimanja pojedinih istražnih mјera i radnji treba voditi računa о rizicima nestanka ili uništavanja dokaza ili izbjegavanja kompromitacije istražnog postupka i na druge načine.

Rukovođenje i nadzor nad istragom u nadležnosti je tužioca. Rukovođenje i nadzor nad istragom traje већ od самог planiranja истраге па до нjenog окончанja, te predstavlja svojevrsni kontinuitet planiranja које се ostvaruje kroz rukovođenje i nadzor tužioca. Rukovođenje подразумијева aktivnu ulogu tužioca u истрази већ од постојања основа сумње да је учинјено krivično djelo. Rukovođenje подразумијева активан однос tužioca uz njegovo neposredno i aktivno учешће u planiranju i preuzimanju određenih istražnih radnji, analiziranje, sumiranje itd. Nadzor predstavlja pasivniji angažman tužioca u истрази, u којем tužilac inicijativu i dinamiku истраге prepušta OSL, nadzirući при том njihov rad u smislu njegove zakonitosti i efikasnosti i помаžуći им u истом.

Rukovođenje istragom u prvom redu ima за циљ osmišljavanje i prilagođavanje istražne strategije i taktike, prilikom чега tužilac može odlučiti да određene istražne radnje obavi neposredno, a pojedine povjeri OSL. Redoslijed izvođenja istražnih radnji, како je већ rečeno, потребно je odrediti већ на самом почетку истраге. Međutim, u toku same истраге, u зависности od novonastalih momenata i saznanja, могуће je да ће бити потребно promijeniti тaj redoslijed izvođenja istražnih mјера i radnji.

Rukovođenje, takođe, подразумијева održavanje redovnih i vanrednih

kontakata sa svim subjektima koji učestvuju u istrazi, pri čemu je korisno ustanoviti redovne sastanke sa svim subjektima istrage, na kojima će se iznositi rezultati provedenih istražnih radnji, problemi na koje se tokom istrage naišlo, te će se vršiti procjena dotadašnjeg stanja u istrazi i donositi odluke o daljim pravcima istrage i eventualnim novim istražnim mjerama i radnjama koje nisu bile planirane na početku istrage, a kojima bi bili prevaziđeni problemi nastali tokom istrage odnosno kojima bi istraga dobila na dinamičnosti i efikasnosti. Rukovođenje podrazumijeva i brigu o toku istrage, odnosno o vremenskim okvirima za provođenje pojedinih istražnih mjera i radnji, jer će samo na taj način istraga biti efikasna i uspješna, dok će njeni troškovi biti smanjeni, a materijalni i ljudski resursi biti najoptimalnije iskorišteni.

Rukovođenje i nadzor nad istragom ne treba shvatiti kao sputavanje kreativnosti OSL koja učestvuju u istrazi, nego upravo suprotno, OSL koja učestvuju u istrazi pod rukovođenjem i nadzorom tužioca moraju iskazati maksimalan stepen kreativnosti prilikom provođenja zadataka datih od tužioca. To je upravo razlog zbog kojeg ih i treba uključiti u osmišljavanje istražne strategije i taktike već od samog planiranja istrage pa do okončanja istrage.

Nadzor nad radom OSL se realizuje kroz razne procesne i druge aktivnosti kao što su:

- davanje stručne podrške kroz tumačenje krivičnopravnih odredaba, kako materijalnog tako i procesnog krivičnog prava, te brizi o primjeni i zaštiti ljudskih prava građana u postupcima, a sve u cilju da se obezbijedi zakonitost cijelog toka istražnog postupka;
- tužilac izdaje potrebne naredbe i uputstva OSL u toku istrage, u smislu prikupljanja informacija i dokaza na zakonom dopušten način, kako bi isti bili pravno valjani u postupku pred sudom;
- tužilac učestvuje u potrebnim procesnim radnjama i drugim postupanjima u toku istrage, a koja se odnose na angažman OSL. Na primjer, nastupanje tužioca prema суду temeljem zahtjeva OSL za preduzimanje određene mjere i radnje i slično. Isto tako, primjena posebnih istražnih radnji u smislu člana 116 ZKP BiH mora biti pod direktnim nadzorom i usmjeravana od strane tužioca.

Kako je navedeno, rad OSL, na bazi postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, odvija se pod rukovođenjem ili nadzorom tužioca u kojim slučajevima te radnje imaju status istražnih radnji i mjera, a izjave i dokazi koje OSL pribave u toku takve istrage, pod uslovima koje propisuju zakoni o krivičnim postupcima u BiH, predstavljaju zakonit dokazni karakter. Objedinjavanjem pretkrivičnog i prethodnog krivičnog postupka u jednu

jedinstvenu istragu, pod rukovođenjem ili nadzorom tužioca, uloga OSL u istražnom postupku je proširena sa inicijatora – podnosioca krivične prijave (po ranijem zakonu o krivičnom postupku) na aktivnog istražnog subjekta.

Međutim, uloga OSL u istražnom postupku ima određene specifičnosti koje proizlaze iz činjenice da OSL dјeluju ne samo u istražnom postupku, na bazi postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, nego je njihov redovan rad uglavnom regulisan i drugim propisima, odnosno njihove djelatnosti nisu isključivo istražnog nego su i operativnog karaktera. Aktivnosti OSL operativnog karaktera predstavljaju njihove redovne djelatnosti u okviru redovnih službenih dužnosti, prevencije, kontrole, obavještavanja, prikupljanja informacija itd.

U okviru tog svog operativnog rada OSL mogu prikupljati informacije od građana, ustanova i dr. i o tome sačinjavati službene zabilješke, operativne izvještaje, obavještajne izvještaje, podnosići prekršajne prijave, te provoditi određene upravne postupke.

Prema tome, ni u kom slučaju ne može se zanemariti važnost tzv. operativnog rada OSL koji u odnosu na istražni postupak ima karakter svojevrsnog pretkrivičnog postupka. Međutim, taj operativni rad OSL može rezultirati saznanjima o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, od kog momenta Zakon o krivičnom postupku BiH određuje njihove dalje postupke, mjere i radnje.

Odredbama ZKP BiH određen je osnov postupanja OSL, te način i rokovi obavještenja tužioca. Tako je ustanovljena razlika u postupanju OSL u zavisnosti od propisana kazne za krivično djelo za koje postoje osnovi sumnje da je izvršeno. Naime, regulisana je situacija u slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo s propisanom kaznom zatvora preko pet godina, te je u tim slučajevima određena obaveza OSL da odmah po saznanju za postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo obavijesti tužioca i pod njegovim nadzorom preduzme potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, da se spriječi skrivanje ili bjekstvo osumnjičenog ili saučesnika, da se otkriju ili sačuvaju tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokazi, te da se prikupe sve informacije koje mogu biti korisne u krivičnom postupku.

Izuzetak od ovakve obaveze obavještavanja tužioca određen je u slučaju opasnosti od odlaganja kad OSL treba preduzeti sve neophodne radnje radi izvršenja zadataka te ujedno postupati u cijelosti u skladu sa zakonom o krivičnom postupku, kako bi te radnje, preduzete prije obavještavanja tužioca, imale validnu dokaznu snagu.

Takođe, ZKP BiH uređuje se način i osnov postupanja OSL u slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje je zakonom propisana kazna zatvora do pet godina, u kom slučaju je OSL dužno da obavijesti tužioca o svim raspoloživim informacijama, radnjama i mjerama koje je preduzelo najkasnije sedam dana (ZKP BiH, ZKP BD i ZKP FBiH); odnosno tri dana (ZKP RS) od dana saznanja o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Shodno navedenom, proizlazi da OSL u slučaju spoznaje o osnovama sumnje da je izvršeno krivično djelo, nije dužno čekati naredbu tužioca o provođenju istrage, nego je dužno preduzeti sve gore navedene radnje u cilju otkrivanja i rasvjetljavanja krivičnog djela i njegovog počinjoca, s tim da te radnje mora preduzimati pod nadzorom tužioca, koje mora početi odmah po saznanju da je izvršeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora do pet godina, odnosno sedam dana (tri dana prema ZKP RS) od dana saznanja za postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo. Shodno ovakvom zakonskom rješenju postavlja se pitanje izvornih istražnih ovlašćenja u krivičnom postupku, odnosno postavlja se pitanje da li se ovdje radi o izvornom ovlašćenju OSL za provođenje istrage. U odgovoru na ovo pitanje u svakom slučaju ne smije se zanemariti nadzorna uloga tužioca i u ovakvim situacijama. Razlike u ciljevima tužilaštva i policije očituju se i u tome što tužilac želi da dobije kvalitetan izvještaj kako bi na osnovu njega mogao donijeti tužilačku odluku. Sa druge strane, cilj policije je otkrivanje krivičnog djela i učinjoca, te sakupljanje podataka koji daju osnova za podnošenje prijave.

Policija sakuplja podatke kako bi sakupila dovoljno osnova za podnošenje krivične prijave, dok tužilac suprotno tome ocjenjuje sadržaj krivične prijave, sa analizom da li je dokumentacija koja je dostavljena uz krivičnu prijavu dovoljna za pokretanje postupka. Veoma često se osnovni oblik ispoljavanja neslaganja između policije i tužilaštva javlja baš u ovom dijelu krivičnog postupka. Osnovna specifičnost je ta da tužilac i policija do trenutka podnošenja krivične prijave rade zajedno, ali od tog trenutka tužilac je sam, on je odgovoran za uspjeh postupka. Pomenuto jasno ukazuje na značaj koji u određenom dijelu krivičnog postupka dobija tužilac iz razloga preuzimanja odgovornosti za ishod krivičnog postupka (VSTV – Pravna, institucionalna i organizaciona analiza saradnje policije i tužilaca u krivičnim istragama, 2007).

Sastavljanje izvještaja predstavlja aktivnost u kojoj bi trebalo da postoji intenzivna saradnja između policije i tužioca. Ta saradnja podrazumijeva za-

jedničku ocjenu svih činjeničnih okolnosti neophodnih za utvrđivanje tačne pravne kvalifikacije krivičnog djela, ali i zajedničku ocenu prikupljenih dokaza. Uključivanje tužioca u sastavljanje izvještaja o počinjenju krivičnog djela protiv poznatog izvršioca omogućava tužiocu brže donošenje tužilačke odluke, s obzirom na to da je učestvovao u njenom nastanku i time imao mogućnost da se upozna sa konkretnim slučajem.

Saradnja tužilaštva i policije povodom konkretnog krivičnog djela ne bi trebalo da se okonča u trenutku podnošenja izvještaja, već bi ta saradnja trebalo da postoji i u toku trajanja cjelokupnog krivičnog postupka, a radi blagovremenog reagovanja tužioca na izmjenu postojeće situacije na glavnom pretresu. Kvalitet sadržaja izvještaja OSL upravo zavisi od kvaliteta provedene kriminalističke obrade. Ona je usko vezana i uz količinu i kvalitet dobijenih odgovora – dokaznih informacija na zlatna pitanja kriminalistike. Potpunići odgovori na ova pitanja obezbjeđuju kvalitetniji sadržaj izvještaja. Naime, sadržaj izvještaja OSL mora biti takav da nadležni tužilac na osnovu njega može donijeti neku od sljedećih odluka:

- odbacivanje izvještaja,
- vraćanje izvještaja na dopunu,
- donošenje naredbe o provođenju istrage, ili
- podizanje optužnice.

U pripremama strategije istrage jasni parametri se moraju utvrditi i dogovoriti između tužioca i policijskog rukovodioca istražnog tima koji postupa po predmetu. Mora postojati veliki stepen povjerenja i profesionalnog ophodenja između tužioca i OSL. Ovo omogućava da istraga brzo napreduje i to sa velikom efikasnošću i u duhu zakona.

Odnos tužioca i policije i nadzor tužioca u kriminalističkim istragama nije odnos vlasti podređenosti već je tužilac dužan po zakonu da svojim formalnim radnjama omogući OSL zakonito vođenje istrage odnosno da tužilac svojim intervencijama sprječi nezakonite radnje u istrazi.

Tok istrage po važećim zakonima o krivičnom postupku u BiH

Koordinaciju policije i tužilaštva u istragama krivičnih djela za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina možemo definisati u tri procesne situacije, i to:

1. početak toka istrage u kojoj je prijava krivičnog djela podnesena policiji;

2. почетак тока истраге у којој је пријава кривичног дјела поднесена туžilaštvu; i
3. tok истраге кривичног дјела код непознатог почињиоца.

I – Процесна ситуација почетка тока истраге у којој је пријава КД поднесена полицији

Po važećem kрivичnoprocesnom modelu, policija koja kriminalistički obrađuje predmet i utvrđuje osnov sumnje da je počinjeno kрivично djelo, nije obavezna sačiniti i dostaviti kрivicnu prijavu tužiocu kao po ranijem sistemu, već kad utvrdi postojanje osnova sumnje da je počinjeno kрivично djelo u svim njegovim bitnim elementima, obavezna je službeno obavijestiti tužioca.

U procesnoj situaciji kada policija primi priјаву kрivичnog dјela od strane građanina, dužna je u neformalnom postupku, radi obavještavanja tužioca o osnovama sumnje, provesti odmah postupak prikupljanja obavještenja i o priјави građanina sa službenim zabilješkama i utvrđenim osnovama sumnje obavijestiti tužioca, bez da je prethodno „golu“ priјаву dostavljala tužiocu. Policija radi izvršenja zadatka iz svoje nadležnosti ima pravo i dužnost da prikupi potrebna obavještenja radi obavještavanja tužioca o osnovama sumnje o postojanju kрivичnog dјela i u situaciji u kojoj službena i odgovorna lica u organima vlasti, javnim preduzećima i ustanovama izvršavajući svoju obvezu prijavljivanja kрivичnog dјela, obavijeste o kрivичnom dјelu policiјu a ne tužilaštvu. Policija će takođe bez prethodnog prosljeđivanja ovakve priјаве tužilaštvu, odmah prikupiti informacije i obavještenja ukoliko ocijeni da je to potrebno radi utvrđivanja osnova sumnje da postoji kрivично dјelo za koje je propisana kazna zatvora od pet godina radi obavještavanja tužioca o osnovama sumnje i otvaranja službene istrage kрivичnog dјela od strane tužioca.

Bez utvrđenja osnova sumnje da postoji kрivично dјelo, nema dakle obaveze službenog obavještavanja a time u principu ni službenog kontakta policiјaca i tužioca po zakonu, tj. policiјac po zakonu nije obavezan niti ovlašćen da obavještava tužioca dok faktički nije utvrdio činjenični i pravni osnov tj. osnov sumnje da postoje elementi bića kрivичnog dјela, mjesto, vrijeme, radnja izvršenja, način i sredstvo izvršenja, posljedica i sl.

Ako se tužilac nakon obavještavanja o postojanju kрivичnog dјela složi sa policiјcem, naređuje sprovođenje istrage a potom donosi i procesnopravni akt u vidu naredbe za sprovođenje istrage jer je obavezan da odmah po sa-

znanju za osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo preuzme mjere radi sproveđenja istrage i upravljanja aktivnostima policije koji prikupljaju izjave i dokaze.

Donošenje procesnopravnog akta mu je izričita i zakonska obaveza koja određuje tzv. legalitet krivičnog gonjenja, tj. dužnost tužioca da preuzme procesne radnje gonjenja ako postoje dokazi u krivičnom postupku (Nenad Vranješ, *Organizacija i tok istrage po važećem ZKP. Praktični aspekt krivičnih istraga u BiH*, materijal sa konferencije u organizaciji projekta „EU podrška provedbi zakona“ 2012:10)

Osnovna zakonska obaveza tužioca je da u slučaju postojanja činjeničnih i pravnih uslova za otvaranje istrage (postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo), prije svega, preuzme procesnopravne mjere radi sproveđenja istrage i upravljanja aktivnostima policije u istrazi, slijedom čega su i mjere rukovođenja i nadzora u stvari procesnopravne mjere i radnje pravnog nadzora tužioca nad istragom krivičnog djela zbog potreba krivičnog gonjenja, a ne mjere rukovođenja nad policijom koja ima sopstvenu rukovodnu funkcionalnu organizaciju.

Na opisani način su oba procesna subjekta postupala po službenoj dužnosti i ispunila svoje zakonske obaveze – policajac zakonsku obavezu obaveštavanja o postojanju osnova sumnja da je izvršeno krivično djelo, a tužilac, nakon što se složio sa takvom ocjenom policajca, svoju obavezu donošenja procesnog akta u obliku naredbe za sproveđenje istrage tog krivičnog djela. Da bi tužilac ispunio svoju službenu zakonsku obavezu i sačinio naredbu o sproveđenju istrage, koja treba da sadrži sljedeće elemente: 1. podaci o osumnjičenom ukoliko su poznati, 2. činjenični opis krivičnog djela, 3. pravni naziv krivičnog djela, 4. okolnosti iz kojih proizlazi osnov sumnje, 5. koje radnje u istrazi treba provesti i 6. koje činjenice treba utvrditi u istrazi krivičnog djela, mora te podatke dobiti od policije u kratkom roku, iz čega proizlazi obaveza da OSL dostavi pismeni akt obaveštavanja (izvještaj o počinjenom krivičnom djelu) sa svim elementima koji se odnose na pretpostavke za službeno otvaranje istrage krivičnog djela. Ovim se u osnovi potvrđuje načelo koje proizlazi iz pravilne primjene krivičnoprocесnih zakona BiH po kome policija istražuje a tužilac procesuira, jer za kriminalističke istrage policija ima sve potrebne resurse, a tužilac procesnim radnjama obezbjeđuje zakonitost tih istražnih aktivnosti.

Tužilac je obavezan jedan primjerak naredbe za sproveđenje istrage dostaviti OSL, nakon što je od njega obaviješten o postojanju osnova sumnje da

je izvršeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina s obzirom na to da se izričito propisuje da tužilac ima pravo i obavezu da odmah po saznanju da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo preduzme mjere radi sproveđenja istrage, rukovođenja i nadzora nad istragom te procesne mjere upravljanja aktivnostima OSL, koji pronalaze osumnjičenog i prikupljaju dokaze. Analogno, OSL je obavezan pod nadzorom tužioca po zakonu i službenoj dužnosti preduzimati daljne radnje koje se odnose na dokazivanje činjenica u krivičnom postupku i u tom smislu je ovlašćen da preduzima istražne i potražne radnje koje imaju dokaznu snagu.

Na osnovu naredbe tužioca, OSL može sada, u tako službeno otvorenoj istazi, osumnjičenog upozoravati u skladu sa ZKP-om, koje mu osnove sumnje tužilac kao organ gonjenja stavlja na teret svojim procesnopravnim aktom kojim je otvorio formalni dio kriminalističke istrage, svjedočke i vještačke u formalnom dijelu istrage može upoznavati sa predmetom svjedočenja i vještačenja, tako da se u skladu sa zakonom njihovi iskazi pravno utemeljuju, od tužioca dobija posebnu naredbu za vještačenja jer tužilac kao ovlašćeni subjekt gonjenja u krivičnoprocesnom smislu utvrđuje svrhu ove radnje dokazivanja i sl.

Tužilac, naime, u otvorenoj istazi, nakon što je utvrđeno postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, ima pravo i dužnost da preduzima procesnopravne mjere radi otkrivanja krivičnog djela i počinioca kako bi procesnopravno obezbijedio prije svega zakonitost istrage krivičnog djela, zakonitost mjera i radnji u otkrivanju počinioca koje provodi OSL, kao što su npr. procesnopravne radnje i mjere radi pribavljanja odobrenja za posebne istražne radnje kojim se otkrivaju i dokazuju da je osumnjičeni izvršilac krivičnog djela, odobrenja – naredbe sudije za prethodni postupak za istražne radnje dokazivanja kao što su pretres stana i lica, privremeno oduzimanje imovine ili zaključenje sporazuma o uslovima za priznanje krivnje radi otkrivanja i dokazivanja krivičnog djela i počinioca i sl.

Kada su u pitanju odobrenja suda za određene istražne radnje, i OSL se takođe može obratiti sudiji za prethodni postupak, ali samo izuzetno kad postoje razlozi hitnosti i uz usmeno odobrenje tužioca, što je sasvim razumljivo jer prvenstveno tužilac ima pravo i obavezu da sudu tokom istrage pravno obrazloži potrebu za preduzimanjem onih istražnih radnji kojima se zadire u ličnu sferu – sferu slobode građana zaštićene konvencijama o ljudskim pravima.

II – Procesna situacija početka toka istrage u kojoj je prijava KD podnesena tužilaštvu

U slučaju da je prijava krivičnog djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora preko pet godine od oštećenog ili trećeg, pravnog ili fizičkog lica neposredno podnesena tužilaštvu ili je tužilac neposredno došao do saznanja o događajima koji upućuju na takvo krivično djelo, potrebno je napomenuti da u većini slučajeva u pogledu pravnih i činjeničnih pitanja ne postoje pretpostavke za donošenje naredbe za sproveđenje istrage u pogledu postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, budući da takve prijave obično nisu dokumentovane dokazima.

Zaprmljena prijava krivičnog djela sa prilozima se dostavlja OSL uz zahtjev za provjeru i prikupljanje informacija, podataka i obavještenja radi utvrđenja osnova sumnje da je počinjeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina zatvora a što je zakonska pretpostavka za otvaranje službenog dijela istrage krivičnog djela. Policija u ovom dijelu postupka informacije, podatke i obavještenja prikuplja u neformalnom obliku a o preduzetim mjerama i radnjama može da sačini službene zabilješke kao i neformalne službene zabilješke o uzimanju izjava građana. Radi izvršenja zadataka obavještavanja tužioca o osnovama sumnje da je izvršeno krivično djelo, policija ima zakonsko ovlašćenje da prije službene istrage na osnovu prikupljanja informacija i podataka i izjava građana u neformalnim službenim zabilješkama provjeri navode prijave krivičnog djela po dostavljenom zahtjevu tužioca i tako utvrdi da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo. S tim u vezi, policija ima i zakonsku obavezu da odmah obavijesti tužioca sa svim elementima kako bi tužilac mogao ispuniti svoju zakonsku obavezu da odmah po saznanju za osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo preduzme mjere radi upravljanja aktivnostima istražitelja koji prikupljaju dokaze i izjave donošenjem naredbe za sproveđenje istragu sa svrhom da OSL na osnovu tog procesnog akta tužioca provede službeni dio istrage predmetnog krivičnog djela u skladu sa zakonom.

Na opisani način ovakva procesna situacija ima isti pravni status kao i prvobitno analizirana situacija u kojoj je prijava krivičnog djela i cijelokupna procedura pošla od policije.

Ukoliko bi istražioci policije prilikom prikupljanja potrebnih obavještenja u provjeri prijave krivičnog djela po zahtjevu tužioca utvrdili da ne postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo, dostavlja se izvještaj sa ocjenom

činjeničnog stanja, a tužilac donosi odluku da nema mjesta istrazi prijavljenog krivičnog djela.

Ako je prijava krivičnog djela podnesena tužilaštvu takve prirode da iz same prijave i dostavljenog dokaznog materijala proizlazi osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo pa je tužilac u mogućnosti da ispunji svoju zakonsku obavezu donošenjem procesnopravnog akta naredbe za sproveđenje istrage, ista se sa pripadajućim dokaznim materijalom dostavlja policiji jer su OSL obavezna pod pravnim nadzorom tužioca preuzeti istražne mјere i radnje i obezbjediti dokaze u odnosu na krivično djelo i počinioca, a nakon provedenih istražnih aktivnosti tužiocu podnijeti izvještaj (Nenad Vranješ, *Organizacija i tok istrage po važećem ZKP. Praktični aspekt krivičnih istraga u BiH*, materijal sa konferencije u organizaciji projekta „EU podrška provedbi zakona“ 2012:21)

III – Procesna situacija toka istrage KD nepoznatog počinioca

Kad je u pitanju prijava krivičnog djela protiv N.N. počinioca, na osnovu dokaznog materijala i dostavljenih obavještenja policije o osnovama sumnje da je po N.N. izvršiocu počinjeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina, tužilac će donijeti naredbu za sproveđenje istrage protiv N.N. lica sa svim elementima i naredbu kao pravnoprocesni akt sa materijalom dostaviti policiji.

Tužilac je obavezan da u tako otvorenoj istrazi krivičnog djela N.N. počinioca na prijedlog OSI preduzima mјere radi otkrivanja počinioca, kako bi mu obezbijedio zakonitost dokaza u otkrivanju izvršioca krivičnog djela, npr. da se pravno i činjenično obrazloženim prijedlozima obraća sudu radi prijavljivanja odobrenja koja su potrebna istražiocu za posebne istražne radnje, istražne radnje pretresa stana prostorija i lica, privremeno oduzimanje predmeta ili zapljena imovine, izdavanjem naredbi za vještačenjima za koja se ukaže potreba i sl.

Nakon otkrivanja počinioca, OSL na osnovu pravnog akta tužioca – naredbe za sproveđenje istrage, može ispitati osumnjičenog, saslušati svjedočke, vještace i sl., i dostaviti izvještaj tužiocu sa zapisnicima i dokazima koje je proveo u toj istrazi.

Zaključna razmatranja

Da li se u BiH postiže cilj reforme pravosudnog sistema u cjelini umnogome zavisi od odgovora na pitanje da li tužilaštva funkcionišu u potpunosti shodno reformiranoj poziciji. Unapređenje profesionalnog rada tužilaca, saradnja i usklađenost funkcionisanja sa policijskim strukturama, predstavlja ključan faktor ostvarenja cilja krivičnog gonjenja, to jest zadovoljenja pravde u svakom krivičnopravnom slučaju i uspostavljanje vladavine prava po najvišim demokratskim standardima. Brzo i efikasno vođenje krivične istrage jedan je od ključnih faktora za ostvarivanje tog cilja.

Prema važećem krivičnoprocesnom sistemu, istraga predstavlja kriminalističku istragu koja se vodi shodno važećem principu da policija istražuje a tužilac procesuirala, uz odobrenja sudije za prethodni postupak za one istražne radnje dokazivanja kojim se ugrožava lična sfera građana, radi zaštite njihovih osnovnih prava u skladu sa evropskom konvencijom. Drugim riječima, tužilac procesnim radnjama obezbjeđuje zakonitost istražnih aktivnosti policije. Jedan od najvažnijih ciljeva reforme je, dakle, prenošenje istrage u nadležnost tužioca i eliminacija pretkrivičnog postupka, kako bi se postupak istrage učinio bržim i efikasnijim.

Stoga je, shodno prednjim konstatacijama, preko potrebno taj dio procesnih rješenja usavršavati kako bi se sačuvala pozicija i integritet istrage kao faze postupka u duhu zamišljene reforme, a čiji je cilj, upravo, brzina i efikasnost.

U skladu sa gore navedenim, zaključujemo da su zakoni o krivičnim postupcima u BiH usklađeni zakoni sa novijom krivičnoprocesnom praksom u Evropi i svijetu, koji daju vrlo dobru osnovu za saradnju između OSL odnosno policijskih istražilaca i tužilaca u postupku istraživanja krivičnih djela, da zakonska rješenja omogućavaju vođenje brže i efikasnije istrage.

Na bazi dosadašnjih iskustava i prakse u provođenju zakona, može se zaključiti da u procesnim zakonima saradnja između nadležnih organa (subjekata istražnog postupka) nije razrađena i propisana detaljno te stoga postoji potreba da se na odgovarajući način posebnim propisom uredi. Tim podzakonskim aktom bilo bi potrebno podrobnije formulisati načine saradnje kao što su obavještavanje, usmjeravanje, međusobna konsultacija naročito kod posebnih istražnih radnji, zajednička obuka u smislu izmjene dobrih i loših iskustava, u svrhu bolje operativne saradnje formirati istražne timove i uspo-

staviti saradnju između nadležnih organa radi razmjene podataka preko elektronskog poslovanja u smislu smanjenja administrativnog poslovanja.

Kako bi istraga imala jasno usmjerenje, policija i tužilac moraju u potpunosti saradivati u njenom planiranju i sprovodenju. Ne može se dozvoliti da istraga dobije nekontrolisani zamah ili da se prosti ostavi da otpadne zbog bespotrebne birokratije ili nedostatka napretka ili interesa za odnosni predmet.

Kad tužilac ima čvrst nadzor nad istragom, policija je ograničena u pitanju inicijative koju može preduzeti u svojim istragama, što može imati štetne posljedice. Obrnuto, jasno je da se ne može očekivati od tužioca da sam obavi istragu, te da mora dozvoliti vođi policijskog istražnog tima da ima određenu slobodu u operativnim pitanjima u vezi sa istragom i načinom korišćenja resursa.

U pripremama strategije istrage jasni parametri se moraju utvrditi i dogovoriti između tužioca i vođe policijskog istražnog tima kojem je dodijeljen predmet. Mora postojati veliki stepen povjerenja i profesionalnog ophođenja između tužioca i vođe istražnog tima. Ovo omogućava da istraga brzo napreduje i to sa velikom efikasnošću i u duhu zakona.

Literatura

- Grubač, Momčilo. 2009. *Krivično procesno pravo*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union.
- Sijerčić Čolić, Hajrija. 2005. *Krivično procesno pravo*. Sarajevo.
- Faladžić, Aleksandar. 2010. *Krivičnopravni okviri za borbu protiv organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini i Republici Srbiji*. U zborniku objavljenom na konferenciji Internacionalne asocijacije kriminalista, Sarajevo.
- Faladžić, Aleksandar i Janjić, Miroslav. 2014. *Saradnja tužioca i OSL policijskih agencija sa aspekta efikasnosti otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela prema Zakonu o krivičnom postupku BiH*, Međunarodna konferencija „Razmjena teorijskih znanja i praktičnih iskustava vezanih za rad po modelu tužilačke istrage i konceptu adverzalnog krivičnog postupka“, Novi Pazar.
- Čejović, Boro. 2005. *Osnovni principi krivičnog zakonodavstva Srbije i Crne Gore*. VIII seminar prava, Budva.

Praktični aspekt krivičnih istraga u BiH, materijal sa konferencije u organizaciji projekta „EU podrška provedbi zakona“.

Komentar ZKP BiH – grupa autora 2005.

VSTS – Pravna, institucionalna i organizaciona analiza saradnje policije i tuzilaca u krivičnim istragama: Sarajevo 2007.

Milorad Barašin, PhD

Prosecutor, Prosecutor's Office of Bosnia and Herzegovina

Aleksandar Faladžić, PhD

Chief of Department for Investigations and Victim Support,

Prosecutor's Office of Bosnia and Herzegovina

RELATIONS BETWEEN A PROSECUTOR AND AUTHORISED OFFICIALS FROM LAW ENFORCEMENT AGENCIES AT THE INVESTIGATION STAGE UNDER THE CRIMINAL PROCEEDINGS CODE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Final considerations

The answer as to whether the goal of reforming the judicial system as a whole is being achieved in Bosnia and Herzegovina largely depends on the answer to the question as to whether Prosecutors' Offices function fully in accordance with their reformed position. The improvement of the professional work of prosecutors, cooperation and the adjustment of their functioning with police structures is a key factor in achieving the purpose of criminal prosecution, namely to uphold justice in every criminal case and establish the rule of law according to the highest democratic standards. The rapid and efficient conduct of criminal investigations is one of the key factors for achieving this goal.

According to the current criminal procedure system, investigation is a criminal investigation conducted in accordance with the current principle

that the police investigate and the prosecutor prosecutes with the approval of a preliminary proceedings judge for those investigative actions of proving which endanger the personal sphere of citizens, for the purpose of protecting their fundamental rights in accordance with the European Convention. In other words, through procedural actions, the prosecutor ensures that police investigative actions are lawful. One of the most important goals of the reform is therefore to transfer investigation to the prosecutor and eliminate pre-trial procedures in order to make the investigation process quicker and more efficient.

Therefore, according to the foregoing observations, it is essential that this part of procedural solutions be improved in order to preserve the position and integrity of the investigation as a stage in the procedure, in the spirit of the conceived reform the objective of which is exactly the speed and efficiency.

In accordance with the foregoing, we infer that the Criminal Proceedings Codes in Bosnia and Herzegovina are the codes that are harmonised with the recent criminal practices in Europe and the world and that they provide a very good basis for cooperation between authorised officials, i.e. police investigators, and prosecutors in the procedure of investigating criminal offences and that legal solutions facilitate the conducting of a quick and efficient investigation.

Based on past experiences and practices in law enforcement, it can be concluded that in procedural laws cooperation among relevant authorities (parties in the investigation procedure) is not elaborated and prescribed in detail and, therefore, there is a need that it be appropriately regulated by a special regulation. This bylaw would require more detailed formulation of ways of cooperation such as informing, routing, mutual consultations especially in special investigative actions, joint training in terms of exchanges of good and bad experiences, for the purpose of better operational cooperation - forming of investigative teams and establishment of cooperation between relevant authorities for the purpose of data exchange through electronic means in the sense of reducing administrative activities.

In order for the investigation to have a clear orientation, the police and prosecutor have to cooperate fully when planning and implementing it. It cannot be allowed that an investigation gets an uncontrolled swing or that it be simply abandoned because of unnecessary bureaucracy or lack of progress or interest in the case concerned.

When the prosecutor has a firm control over the investigation, the police are limited in respect of their initiative they can undertake in their investigations, which can have adverse consequences. If opposite, it is clear that one cannot expect the prosecutor to conduct the investigation alone and that they have to allow the leader of a police investigative team to have a certain freedom in operational issues regarding the investigation and use of resources.

In preparations of the investigation strategy, clear parameters must be set and agreed between the prosecutor and the leader of the police investigative team assigned to the case. There must be a great degree of trust and professional approach between the prosecutor and the investigative team leader. This allows the investigation to proceed rapidly, with great efficiency and in the spirit of law.

Key words: Criminal Procedure Code, investigation, evidence procedure, crime, prosecutor, law enforcement officer, police agencies, relationship, cooperation.